

N:o 54.

Ank. till Riksd. kansli den 14 april 1899, kl. 2 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående
upplåtelse till statens jernvägar af kronolägenheten Ingenting
i Solna socken af Stockholms län med visst undantag.*

(I. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af protokoll öfver civilärenden har Kongl. Maj:t i en den 10 sistlidne februari till Riksdagen aflåten, till statsutskottet remitterad proposition (n:o 41) föreslagit Riksdagen medgifva, att kronolägenheten Ingenting i Solna socken af Stockholms län med undantag af den till lägenheten hörande s. k. Vestra Skogen finge den 14 mars 1900 af jernvägsstyrelsen öfvertagas för att disponeras för statens jernvägars räkning, samt

att jernvägsstyrelsen måtte berättigas att med nuvarande arrendatorn af lägenheten träffa aftal om inlösen för statens jernvägars räkning af de arrendatorn enskildt tillhöriga, uti ett i statsrådsprotokollet omfördäldt värderingsinstrument af den 22 december 1898 upptagna byggnader för ett belopp, ej öfverstigande 20,000 kronor, att utgå af jernvägstrafikmedlen.

Uti ofvannämnda statsrådsprotokoll erinras, hurusom uti propositionen till 1896 års Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof äskats anslag för uppförande af en vagnreparationsverkstad för statens jernvägars räkning vid Tomteboda med erforderlig spåranläggning och jordanskaffning. Denna verkstad skulle hufvudsakligen förläggas å den invid Tomteboda station belägna kronolägenheten Ingenting i Solna socken, beträffande hvilken lägenhet uti det propositionen åtföljande statsrådsprotokollet öfver civilärenden meddelats, att arrendet af densamma upphörde vid midfastan 1897.

I skrifvelse den 24 mars 1896 hade Riksdagen meddelat, att, då Tomteboda erbjöde en synnerligen god terräng för anläggande af en verkstad, Riksdagen så mycket hellre ansett tillfället vara inne att besluta en verkstadsanläggning derstädes, som dåvarande kronoarrendatorns legotid utginge vid midfastan år 1897. Och ehuru Riksdagen af anförda skäl inskränkt det begärda anslaget till ett mindre belopp, afsedt för ett mindre antal vagnsplatser än det föreslagna, hade Riksdagen likväl betonat lämpligheten deraf, att, i sammanhang med uppförande af nämnda verkstad, ett så stort område undantoges till statens jernvägar, att tillräckligt utrymme funnes för framtida anläggningar för jernvägens behof.

Med anledning af hvad sålunda förekommit, hade Kongl. Maj:t genom bref den 18 december 1896 föreskrifvit, att för anläggning af ifrågasvarande reparationsverkstad för vagnar vid Tomteboda för statens jernvägars räkning finge från kronolägenheterna Ingenting och Ekelund i Solna socken upplåtas dels för sjelfva verkstaden ett område af Ingenting och två områden af Ekelund, dels ock, för anläggande af vattenledning för verkstadens behof, jord från båda lägenheterna utefter en viss linie till fyra meters bredd, hvilka samtliga områden tillsammans hölle en areal af 11 hektar 69,21 ar, att af jernvägsstyrelsen från den 14 mars 1898 eller dessförinnan, derest öfverenskommelse mellan nämnda styrelse och arrendatorerne af lägenheterna kunde träffas, öfvertagas, under vilkor:

att det lägenheten Ingenting åsatta mantal skulle fördelas emellan det från lägenheten för verkstadsanläggningen upplåtne området samt lägenheten i öfrigt, äfvensom att upplåtelsen från lägenheten Ekelund skulle behandlas såsom jordafsöndring, och de jordremsor, som upplåtes för vattenledningen, fortfarande inräknas i stamlägenheternas areal och dessa lägenheter betraktas såsom häftande för det servitut, hvilket innefattades i vattenledningens framdragande genom dessa jordremsor;

att det upplåtna området med undantag af den del deraf, som upplåtes endast för vattenledningens anläggning, skulle inhägnas på jernvägsstyrelsens bekostnad och i sammanhang dermed åt arrendatorn af lägenheten Ingenting beredas lämpliga öfvergångar öfver jernvägens område eller, om sådant icke läte sig göra, väg omkring det afsöndrade området mellan egoskiftena af jernvägsstyrelsen anläggas;

att den mark, som afstodes för vattenledningens utförande, finge fortfarande disponeras af vederbörande arrendatorer mot skyldighet för dem att utan ersättning underkasta sig det intrång, som inom den för ändamålet upplåtna jordremsan kunde uppkomma i följd af vattenledningens anläggning, reparationer derå eller tillsyn öfver ledningen;

att, derest nuvarande brunnar och källor icke vidare finge af arrendatorerna nyttjas och desse icke lemnades tillgång till vatten från ledningen, det ålåge jernvägsstyrelsen upptaga nya brunnar;

att vattendraget från Rudsjön hölles öppet eller sjön bereddes annat aflopp; samt

att jernvägsstyrelsen tillförbundes att, på sätt vid laga syn närmare bestämdes, bekosta flyttning till annan plats af de kronan tillhöriga byggnader, som funnes på de upplåtna områdena.

Uti skrifvelse till Kongl. Maj:t den 23 juni 1898 hade jernvägsstyrelsen hemställt, att hela kronolägenheten Ingenting måtte, så snart ske kunde, till statens jernvägar upplåtas, samt till stöd för denna framställning anført följande.

Den utgift, som jemlikt bestämmelserna i förberörda kongl. bref skulle drabba statens jernvägar, derest den del af egendomen Ingenting, hvilken från upplåtelsen undantagits, fortfarande utarrenderades, skulle enligt beräkning komma att utgöra:

flyttning af en ladugård af sten.....	10,000	kr.
d:o » » loge	2,000	»
vägomläggning och stängselsättning	1,893	» och
landtmäteri m. m.	718	»

eller tillsammans 14,611 kronor.

Vid sådant förhållande och då påtagligt vore, att statsbanans område vid Tomteboda inom snar framtid måste utvidgas dels för beredande af utrymme för ytterligare behöfliga rangerings- och uppställningspår, dels ock för möjliggörande af nya banors anslutning, hade det syntes

vara med statens fördel förenligt att vid nuvarande arrendeperiods utgång för nu nämndt ändamål afsätta hela kronolägenheten Ingenting, inom hvilken derfor lämplig mark finnes.

För den händelse styrelsens framställning vunne Kongl. Maj:ts bifall, ansåge sig jernvägsstyrelsen redan nu böra anmäla, att å egendomen Ingenting finnes åtskilliga arrendatorn enskildt tillhöriga byggnader.

Ehuruväl det icke kunde lagligen åläggas jernvägsstyrelsen att vid eventuellt öfvertagande af de områden, hvarå ifrågavarande byggnader vore belägna, inlösa samma byggnader, syntes det dock vara med billighetens fordringar förenligt att vid sådant fall öfvertaga jemväl dessa byggnader, synnerligast som desamma kunde för jemförelsevis ringa kostnad anordnas så, att de blefve för statsbanan användbara och nyttiga; och ansåge styrelsen lösningspriset kunna skäligen sättas till 20,000 kronor, hvilken summa med allenast 5,389 kronor öfverstege det belopp, 14,611 kronor, som, enligt hvad ofvan angifvits, skulle drabba statens jernvägar ensamt för husflyttningar m. m., i händelse qvarvarande området af lägenheten Ingenting fortfarande utarrenderades.

Till följd af erhållen remiss å förevarande framställning hade domänstyrelsen med eget utlåtande af den 28 oktober 1898 öfverlemnadt dels yttrande af innehafvaren af arrenderätten till lägenheten Ingenting, landtbrukaren Hj. Almroths enka Adèle Almroth, som, under anförande att, då hennes aflidne man i afträde till föregående innehafvaren af arrendet utgifvit 50,000 kronor och enkefru Almroth icke förverkat den henne lagligen tillförsäkrade optionsrätt till nytt arrende, skäligen ersättning borde tillerkännas henne för de henne tillhöriga byggnader å lägenheten, och under uppgift, att årliga afkomsten af de till inlösen ifrågasatta byggnaderna uppgått till 2,800 kronor, anhållit, att lösesumman för samma byggnader ej måtte sättas lägre än till 30,000 kronor, dels yttranden af vederbörande domänintendent, hvilken, med förmålan att berörda byggnaders uppgifna afkastningsförmåga, som på intet vis blifvit styrkt, såsom beroende af konjunktur, icke vore en tillförlitlig måttstock på byggnadernas verkliga värde, samt att den af jernvägsstyrelsen föreslagna lösesumman under för handen varande förhållanden kunde anses utgöra en skäligen ersättning för ifrågavarande byggnader, tillstyrkt bifall till jernvägsstyrelsens framställning, dels ock yttranden af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län, som, under anförande, att enkefru Almroth, derest hon icke ansåge med sin fördel förenligt att för erbjudna löseskillingen till statens jernvägar försälja byggnaderna, egde rätt öfver

dem förfoga på sätt hon funne lämpligast, samt att hon icke lagligen kunde påfordra, att desamma skulle af jernvägsstyrelsen inlösas, hvadan afseende ej borde fästas å hennes anspråk på högre ersättning, förklarar sig icke hafva något att erinra vare sig mot hela egendomens upplåtande till statens jernvägar eller i fråga om den föreslagna löseskillingen för de arrendatorn enskildt tillhöriga byggnaderna.

För egen del hade domänstyrelsen meddelat, att lägenheten Ingenting med beteshagen Vestra Skogen, hvilka förut utgjort delar af Karlbergs kungsgård, genom kammarkollegii beslut den 8 februari 1820 blifvit till efterrättelse vid oneras utgörande åsatt $1\frac{5}{8}$ mantal, deraf Ingenting $1\frac{15}{32}$ mantal och Vestra Skogen $\frac{5}{32}$ mantal; att enligt instrumentet öfver en den 27 augusti 1894 förrättad uppskattning för lägenhetens då förestående utarrendering de egoområden, som till egendomen då brukats, utgjort 35 hektar 32,8 ar tomt, trädgård och åker, 1 hektar 23,1 ar ängsmark, 10 hektar 78,05 ar afrösningsjord samt 4 hektar 74,45 ar impediment, hvartill komme Vestra Skogen, 39 hektar 74 ar skogbärande mark, 1 hektar 6 ar inegor och 3 hektar 32 ar impediment derinom, eller sammanlagdt 96 hektar 20,4 ar; att denna egendom jemte två dertill från äldre tider upplåtna upplagsplatser för ved och gödsel vid stranden af Karlbergs så kallade djurgård numera, enligt af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län den 6 september 1897 uppgjortdt aftal, på arrende innehades för tiden från den 14 mars 1898 till samma dag år 1899 af enkefru Almroth mot ett arrende af 1,500 kronor; att enligt förenämnda arrendeuppskattningsinstrument, hvaruti de arrendatorn enskildt tillhöriga byggnader icke noggrant uppgifvits, dessa byggnaders brandförsäkringsvärde utgjorde 29,810 kronor; att enligt samma instrument å egendomen funnes uppförda 9 stycken enskilda personer tillhörande boningshus och andra byggnader, för hvilka arrendatorn uppbure årlig afgäld; att uppskattningsmännen förordat dåvarande arrendatorn Hj. Almroth till optionsrätts erhållande vid egendomens förnyade utarrendering; samt att den genom kongl. brefvet den 18 december 1896 föreskrifna fördelning af mantal mellan det från Ingenting för verkstadsanläggningen upplåtna området och egendomen i öfrigt ännu icke blifvit verkstald, då för domänstyrelsen anmälts, att jernvägsstyrelsen haft för afsigt att hos Kongl. Maj:t anhålla om ytterligare mark från egendomen än den då medgifna.

Då jernvägsstyrelsen ansett egendomen i dess helhet vara för statens jernvägars räkning behöflig, och domänstyrelsen icke kunnat finna något

hinder mot eller olägenhet af att egendomen till jernvägsstyrelsens disposition öfverlemnades, hade domänstyrelsen tillstyrkt bifall till framställningen, i hvad den afsåge egendomens öfvertagande.

Hvad slutligen anginge omförmälda ersättning för arrendatorn tillhöriga byggnader, hade domänstyrelsen icke ansett det tillkomma styrelsen att derom afgifva utlåtande; men hade styrelsen ansett sig böra i sammanhang härmed likväl meddela, att i de om egendomen upprättade arrendekontrakten icke funnes intaget direkt förbud för arrendatorn att derå uppföra byggnader, samt att Almroth, hvilken innehafte arrenderätten till egendomen sedan den 14 mars 1857, hvarken sökt eller erhållit tillstånd att för egen räkning uppföra byggnader å egendomen eller medgifva andra att, såsom skett, bebygga delar af egendomens område.

Sedan ärendet med anledning af behovet af närmare uppgifter rörande de till inlösning föreslagna byggnadernas värde m. m. remitterats till jernvägsstyrelsen, hade nämnda styrelse med utlåtande den 22 december 1898 öfverlemnadt instrument öfver en samma dag af vederbörande domänintendent äfvensom af byggmästaren Alf. Johansson på styrelsens anmodan förrättad besigtning och värdering af de vid lägenheten Ingenting befintliga, arrendatorn tillhöriga byggnader, enligt hvilket instrument nämnda byggnader, å en jernvägsstyrelsens utlåtande åtföljande karta betecknade med siffrorna 1—14, åsatts följande värden:

N:o	1.	<i>Corps de logis</i> af sten under brutet tak af tegel med källare	kr.	10,000: —
»	2.	<i>Statbyggning</i> af timmer under tegeltak, gammal, i hjälpligt stånd	»	2,000: —
»	3.	<i>Boningshus</i> vid ladugården af timmer under tegeltak, i godt stånd	»	1,540: —
»	4.	<i>Bageribyggnad</i> af resvirke och tegel under tegeltak, bristfällig	»	700: —
»	5.	<i>Stall</i> invid n:o 4 af timmer under tegeltak, i hjälpligt stånd	»	160: —
»	6.	<i>Mjölbod</i> af resvirke under tegeltak	»	135: —
»	7.	<i>Bod</i> , mindre, af resvirke under bräddtak	»	45: —
»	8.	<i>Uthusbyggnad</i> , innehållande loge, fähus och lider af dels timmer, dels resvirke och bräder under		
				Transport kr. 14,580: —

		Transport kr. 14,580: —
	tak dels af spån, dels af papp; taket bristfälligt	» 2,000: —
N:o 9.	<i>Afträdeshus</i> af resvirke under spåntak	» 20: —
» 10.	D:o » » » tegeltak	» 50: —
» 11.	<i>Smedja</i> med slöjdverkstad af resvirke och bräder under tegeltak, nybyggd	» 900: —
» 12.	<i>Trädgårdsbod</i> af resvirke och bräder under tak af tegel på rör	» 100: —
» 13.	<i>Växthus</i> och <i>drifbänkar</i>	» 200: —
» 14.	<i>Boningshus</i> vid Frötomta af timmer under papp-tak, i hjälpligt skick	» 900: —
		Summa kronor 18,750: —

För egen del hade jernvägsstyrelsen, då nämnda värdering angåfve husens sammanlagda värde till 18,750 kronor, ansett sig sakna anledning ifrågasätta någon som helst förändring i det af styrelsen angifna belopp för inlösen af dessa byggnader.

Tillika hade jernvägsstyrelsen i sitt berörda utlåtande på gifven anledning förklarad, att, då den s. k. Vestra Skogen, såvidt nu kunde förutses, icke komme att blifva för något jernvägens ändamål erforderlig, styrelsen icke hade något att invända deremot, att Vestra Skogen vid lägenhetens eventuella öfvertagande af styrelsen undantoges.

Emot den ifrågasatta upplåtelsen till jernvägsstyrelsen af kronolägenheten Ingenting syntes chefen för civildepartementet ej vara något att erinra, eftersom det vore af påtaglig vigt för statens jernvägar att vid verkstaden och bangården vid Tomteboda disponera fullt tillräckliga utrymmen. Om också lägenhetens hela areal icke genast komme till användning för det nya ändamålet, vore det dock en gifven fördel att redan nu förlägga hela området till jernvägen. Man kunde nemligen icke gerna för någon längre tid fortsätta med den nu pågående utarrenderingen för endast ett år i sänder; och ett utarrenderande för längre tid af hvad som nu icke för ögonblicket behöfdes skulle utgöra ett hinder för vidare utvidgning i det rätta ögonblicket, hvartill komme, att lägenhetens åbyggnader vore belägna alldeles intill det område, som redan tagits i anspråk. Vid upplåtelsen borde dock, såsom jernvägsstyrelsen i sitt utlåtande den 22 december 1898 föreslagit, undantagas den till lägenheten hörande s. k. Vestra Skogen, hvilket så mycket lättare läte sig göra, som denna

skogspark, enligt hvad förut meddelats, redan vore åsatt särskildt mantal.

Ehuru någon skyldighet för jernvägsstyrelsen ej förefunnes att inlösa de å lägenheten befintliga, nuvarande arrendatorn enskildt tillhöriga byggnaderna, ansåge departementschefen det dock vara fördelaktigt för jernvägen att nu komma i besittning af dessa byggnader, hvilka, enligt hvad jernvägsstyrelsen upplyst, med jemförelsevis ringa kostnad kunde göras för statens jernvägar användbara hufvudsakligen till bostäder för personalen. Emot den af jernvägsstyrelsen föreslagna lösningssumman, 20,000 kronor, hvilket belopp lämpligen borde utgå af jernvägstrafikmedlen, hade departementschefen ej något att erinra. Vid bedömandet af denna fråga borde ock någon hänsyn tagas dertill, att genom en sådan inlösen af arrendatorns hus någon godtgörelse skulle beredas henne för den förlust, som tillskyndades henne derigenom att, då lägenheten erfordrades för annat statsändamål, någon optionsrätt till nytt arrende icke ifrågakomme.

Då frågan om upplåtelsen af lägenheten icke kunde hinna afgöras före utgången af nu löpande arrendeperiod, den 14 mars innevarande år, ansåge departementschefen tidpunkten för jernvägsstyrelsens öfvertagande af lägenheten böra bestämmas till den 14 mars 1900; och borde, i enlighet med hvad jernvägsstyrelsen i särskild skrifvelse hemställt, domänstyrelsen erhålla Kongl. Maj:ts bemyndigande att på de för kronan fördelaktigaste vilkor ombesörja lägenhetens skötsel och vård under tiden från och med den 14 mars 1899 till den 14 mars 1900.

På grund häraf och efter samråd med chefen för finansdepartementet hemställde departementschefen om aflåtande till Riksdagen af det förslag, omförmälda proposition innefattar.

Utskottet, som icke haft något att mot Kongl. Maj:ts förevarande framställning erinra, hemställer alltså,

att hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 14 april 1899.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.